

PRISTUPI UČENJU STUDENTICA POČETNE I ZAVRŠNE GODINE UČITELJSKIH STUDIJA – IMA LI PROMJENA?

IRIS MARUŠIĆ*
DARKO LONČARIĆ**
IVANA JUGOVIĆ*

*Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

**Učiteljski fakultet u Rijeci

Uvod

- fokus istraživanja koja informiraju obrazovnu politiku - faktori odabira učiteljske profesije i ostanka učitelja u profesiji
- važan element - teorijski modeli te istraživanja profesionalnog razvoja učitelja tijekom njihove karijere
- najbrojniji su tzv. fazni ili stupnjeviti modeli - nekoliko faza kroz koje prolaze učitelji tijekom razvoja svoje karijere
- modeli najčešće obuhvaćaju razvoj profesionalnog identiteta učitelja ili razvoj njihovih profesionalnih kompetencija
- najnoviji u nizu - Dinamički integrativni model Kyriakidesa i sur. (2009) - predviđa pet faza u razvoju vještina poučavanja koje su povezane s ishodima učenja, tj. uspjehom učenika
- te se faze kreću od direktnog, učitelju usmjerenog poučavanja sve do naprednog, diferenciranog poučavanja usmjerenog na učenika koje se koristi novim metodama poučavanja

Uvod

- u literaturi nedostaje studija o promjenama koje se događaju tijekom inicijalnog obrazovanja učitelja:
 - ▣ na koji način su različiti aspekti motivacije budućih učitelja povezani s njihovim pristupima učenju tijekom studija
 - ▣ dolazi li tijekom studija do kvalitativne promjene u onim karakteristikama koje su važne za buduću profesiju učitelja
- inicijalno obrazovanje budućih učitelja:
 - ➔ usvajanje znanja i vještina potrebnih za buduću profesiju
 - ➔ *formiranje odnosa budućih učitelja prema učenju i poučavanju*
- primjer - razvoj intrinzične motivacije za poučavanje:
 - ▣ takva motivacija učitelja pokazala se povezanom s kvalitetnijim pristupom poučavanju koji potiče autonomiju učenika (Pelletier, Séguin-Levésque i Legaut, 2002)

Uvod

- ovi aspekti uključeni su u projekt koji za cilj ima istražiti profesionalni razvoj budućih učitelja tijekom njihova inicijalnog obrazovanja i pripravnništva u Hrvatskoj
- svrha projekta bila je procijeniti potencijalne efekte učiteljskog studija na:
 - ➡ različite aspekte motivacije i samopoimanja
 - ➡ pristupe učenju
 - ➡ uvjerenja o poučavanju
 - ➡ učiteljsku samoefikasnost
 - ➡ samoprocjenu općih i specifičnih učiteljskih vještina koje se stječu tijekom studija

Uvod

- Što nam kažu dosadašnja istraživanja?
 - na uzorku finskih studenata učiteljskih studija (Malmberg, 2006):
 - intrinzična motivacija za poučavanje pokazala se značajno povezanom s ciljnom orijentacijom usmjerenom na učenje
 - ekstrinzična motivacija za poučavanje povezana s orijentacijom na izbjegavanje neuspjeha
 - Longitudinalno praćenje promjena u motivaciji ovih studenata pokazalo je sve izraženiju ciljnu orijentaciju prema učenju, ali i onu usmjerenu na izvedbu (Malmberg, 2008)
 - porast u orijentaciji na ovladavanje zadatkom kod budućih učitelja povezan je s intrinzičnom motivacijom, refleksivnim mišljenjem te očekivanjima o vlastitoj učiteljskoj efikasnosti

Cilj istraživanja

- ova istraživanja nedvojbeno ističu važnost brojnih motivacijskih čimbenika u razvoju profesionalne uloge budućih učitelja
- ali, imaju ograničenu vrijednost za nas - profesionalni razvoj učitelja u svakoj zemlji bitno je određen širim socijalnim i obrazovnim kontekstom te obrazovnom politikom
- Osnovno pitanje: ***Ima li promjena u bitnim motivacijskim obilježjima i pristupima učenju studenata tijekom učiteljskih studija?***
- Pretpostavljeni efekti maturacije i obrazovanja na učiteljskom studiju trebali bi djelovati na razvoj kvalitetnije motivacije za učenje i kvalitetnijih pristupa učenju budućih učitelja
- **Cilj:**
 - ispitati razlike između studenata početne i završne godine učiteljskih studija na varijablama ličnosti i samopoimanja, ciljnim orijentacijama i motivaciji, strategijama učenja te doživljaju podrške koju im pružaju nastavnici na studiju

Metoda

□ *Sudionici*

- ▣ 192 studentice prve i 98 studentica pete godine učiteljskih studija na sveučilištima u Zagrebu, Rijeci i Zadru

□ *Upitnici*

- ▣ **BFI** (John & Srivastava, 1999) – neuroticizam, ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, otvorenost prema iskustvu
- ▣ **SDQ III** (Marsh & O'Neill, 1984) –opće samopoštovanje, akademsko i verbalno samopoimanje te samopoimanje u području rješavanja problema
- ▣ **Ljestvica ciljnih orijentacija** (Elliot & Church, 1984) – orijentacija ka učenju, orijentacija ka postignuću, odustajanje od učenja i izbjegavanje neuspjeha
- ▣ **Upitnik motivirajućih strategija učenja** (Pintrich i sur, 1991) – ljestvice motivacije i strategija učenja
- ▣ **Nastavnička podrška autonomiji** (Williams i Deci, 1996) – doživljena podrška autonomiji u učenju

Što smo dobili?

Razlike između studentica prve i pete godine

- jednosmjerna analiza varijance pokazala je da postoje statistički značajne razlike između studentica prve i pete godine učiteljskih studija na deset ljestvica
- ***studentice završnih godina studija postižu više rezultate na:***
 - savjesnosti
 - samoefikasnosti
 - akademskom samopoimanju
 - rješavanju problema
- ***studentice prve godine studija postižu više rezultate na:***
 - odustajanju od učenja
 - izbjegavanju neuspjeha
 - testnoj anksioznosti
 - ekstrinzičnoj ciljnoj orijentaciji
 - strategiji učenja orijentiranoj na ponavljanje
 - većoj doživljenoj podršci autonomiji u učenju

Što smo dobili?

Razlike između studentica prve i pete godine

- Na ovih 10 varijabli provedena je diskriminativna analiza da bismo vidjeli koliko svaka od ovih varijabli doprinosi razlikovanju dviju grupa studentica
- Ta je analiza rezultirala diskriminativnom funkcijom koja značajno razlikuje dvije grupe studenata (Wilks $\Lambda=0.697$, $\chi^2(10)=102.321$, $p<0.001$, kanonička $R^2=0.304$)
- Koje varijable doprinose tom razlikovanju?

Što smo dobili?

Razlike između studentica prve i pete godine

	Koeficijenti diskriminativne funkcije		Struktura diskriminativne funkcije
	Nestandardizirani	Standardizirani	
Savjesnost	-,752	-,433	-,372
Akademsko samopoimanje	-,112	-,064	-,223
Samopoimanje vezano uz rješavanje problema	,092	,054	-,233
Odustajanje od učenja	,353	,328	,529
Izbjegavanje neuspjeha	,038	,032	,369
Testna anksioznost	-,202	-,170	,241
Ekstrinzična ciljna orijentacija	,719	,551	,450
Samoefikasnost u učenju	-,811	-,500	-,490
Ponavljjanje	,254	,171	,365
Doživljena podrška autonomiji u učenju	,781	,494	,280

Što smo dobili?

Razlike između studentica prve i pete godine

- Rezultati su pokazali da dobivenu dimenziju možemo najbolje opisati kao ***akademsko izbjegavanje***
- Najbolje ju opisuju:
 - ▣ Izbjegavajuće ciljne orijentacije kao što su izbjegavanje neuspjeha i odustajanje od učenja
 - ▣ Niža savjesnost koja se očituje u manjoj ustrajnosti i manjoj odgovornosti
 - ▣ Manja procijenjena samoefikasnost
 - ▣ Ekstrinzična motivacija
 - ▣ Odabir strategija učenja koje su usmjerene na površinsko kognitivno procesiranje kao što je ponavljanje

Što smo dobili?

Razlike između studentica prve i pete godine

- Aritmetičke sredine grupa na diskriminativnoj funkciji (centroidi grupa):
 - Studenti prve godine imaju veći prosječni rezultat ($M1=0.470$) nego studenti pete godine ($M5= -0.921$)
- S obzirom na smjer funkcije, manji rezultat studenata pete godine znači da su, u odnosu na studente prve godine:
 - Savjesniji
 - Iskazuju veću samoefikasnost u učenju
 - Manje koriste izbjegavajuće ciljne orijentacije u učenju
 - U manjoj su mjeri ekstrinzično motivirani za učenje
 - Manje koriste ponavljanje kao strategiju učenja koja ukazuje na površinsko procesiranje

Odakle razlike između studentica prve i pete godine?

- Radi li se o promjenama (maturaciji)?
- Efekt kohorte – različite grupe?
- Uzorak pete godine – selektivan?
- Ili ipak studiranje na učiteljskom fakultetu čini razliku?

Zaključak

- rezultati ovog istraživanja pokazuju da studentice pete godine pokazuju adaptivniji i proaktivniji pristup učenju, te manje izbjegavajuće i ekstrinzično uvjetovane motivacije u učenju u odnosu na studentice prve godine
- takvi rezultati pokazuju da tijekom učiteljskih studija možda dolazi do pozitivnih promjena u smislu razvoja kvalitetnijih pristupa učenju, što ima refleksiju na kasnije kvalitetnije poučavanje u učiteljskom pozivu
- promjene koje budući učitelji prolaze kao “učenici” tijekom učiteljskih studija važno je pratiti longitudinalno, kako bi se zahvatile ne samo moguće promjene na kraju studija, već i prijelomne točke tijekom studiranja u kojima dolazi do promjena
- takve spoznaje omogućile bi prilagodbu kurikuluma učiteljskih studija koja bi poduprla i osnažila razvoj adaptivnih pristupa učenju usmjerenih na razvoj veće samoefikasnosti, intrinzične motivacije te usmjerenosti ka ovladavanju znanjima i vještinama potrebnim u budućoj profesiji